

S tem je bil po 5 in pol urnem zborovanju izčrpan dnevni red in tovariši so zapustili zborovalnico v trdni zavesti, da je bilo dovršeno zborovanje zgodovinskega pomena za koroško učiteljstvo. Koroški slovenski učitelj je stopil na plan, bodi mu sreča mila!

ZDRAVKO KOVAČ, učitelj na Strmcu:
Reorganizacija koroškega šolstva.

KOROŠKA ŠOLSKA MIZERIJA.

Enako iskri, ki užge mogočen plamen, je vzplamnela misel združene Jugoslavije stoletja teptana in tlačena slovenska srca. »Prost naš rod!« je odmevalo od vasi do vasi. Navdušenje je prodrlo kot hudournik, ki stre vse, kar mu je napači, v našo politiko, v javno mnenje ter ustavilo tako žalostni bratomorni strankarski boj, ki je pretil ugonobiti slovenski narod. Vsakdo se čuti v prvi vrsti samo Jugoslovana, vsakdo je pripravljen se pokoravati združenemu, edinemu vodstvu. Nasledki narodne edinosti so se takoj pokazali. Dobro organizirani Slovenci na Kranjskem, Štajerskem, Primorskem in v Trstu so bili v stanu prevzeti vlado v svoje roke, so strli verige, v katere jih je bila okovala nemška nasilnost. Dokazalo se je, da smo Slovenci zreli in zmogni vladati sami sebe, da ne potrebujemo nobene nadvlade, najmanj pa nemške. Tudi izven naše države nam vladajoči red pridobiva čimdalje temveč simpatij.

Zakaj je Koroška izjema, se vpraša marsikdo? Red in organizacija bi imeli biti, ko vendar nismo trpeli pod strankarskim bojem, najmanj ravno tako vzorna kot po ostali Sloveniji. Kako to, da se nam niti ni posrečilo prevzeti vlade v slovenskih okrajih, da se tudi tamkaj šopiri nemški »Vollzugsausschuß« ter ukazuje slovenskim županom? Vzroki tega žalostnega pojavnja so različni. Predvsem nas tepe pomanjkanje inteligence in v široke mase ljudstva prodrli germanski duh. Res nekaj čudnega je nemško misleče slovensko ljudstvo sedaj v tej dobi, ko se je German pokazal vsemu svetu v svoji pravi obliki, ko je zapravljal simpatije sveta za vedno. Slovensko koroško ljudstvo, kako to, da nisi zmognilo se otresti tučevega jarma? Kje imajo ti žalostni pojavi svoj izvor? Ljudska šola jih je vklenila v te verige, jih je odtujila svojemu narodu, tako da se še sedaj, ko je vendar jasno ko beli dan, da nam je zasijala zlata svoboda, ne moremo zdramiti iz tisočletnega spanja ter čakamo osvobojenja od strani naših bratov onstran Karavank.

Skoraj vsakemu Slovencu so znane škandalozne šolske razmere, je znano, da imamo koroški Slovenci samo eno deželno slovensko ljudsko šolo, da se je z vsemi sredstvi zabranjevalo zidanje in ustanavljanje privatnih C. M. slovenskih šol. Strokovne, meščanske in srednje šole nimamo nobene. Zabranjevalo se je študiranje slovenskih fantov potom odklonitve sprejema v učne zavode in potom šikaniranja po profesorjih. Kdor je vključ vsem zaprekam dokončal študije, ni dobil kruha med svojimi rojaki, je moral v pregnanstvo v nemške kraje ali v središče Slovenije.

Oglejmo si koroške ljudske šole natančneje! Kot že rečeno, je slovenska samo ena. Večinoma so takoiimenovane dvojezične, ki so pravzaprav nemške in je dvojezično istinito samo ime, zakaj notranji ustroj je skoraj popolnoma nemški. Raba slovenskega jezika je odvisna od učitelja, bati se mu je treba samo prevelikega negovanja materinskega jezika otrok, zakaj to bi mu prinašalo ukor od strani nadzornika. Kot učni jezik se je rabila slovenščina samo prve tedne, ko je vstopila deca v šolo, a tudi to kratko dobo je bilo v navadi samo narečje, saj je večina učiteljstva zmognila samo tega, ker je pozabila še to pičlo znanje, kar ga je pridobila na učiteljskišči. V navodilih najdeš sicer, da je prvi dve leti poučevati slovenski ter je učence uvesti počasi v nemščino. Ta uvedba se je tolmučila pač različno; saj ni bilo nobenih knjig, nobenih navodil, kako to izvesti. V vsej pedagogiki in metodiki se je delalo brez vsega načrta, brez vsega upoštevavanja psihologije ter umevanja otroške duše. Poučevati se je začelo po prvih pripravljalnih vajah kratkomalo vse — nazorni nauk in računanje, časih celo pisanje — v nemščini; edinole branje se je moralo poučevati slovenski, ker je tujak štutil slovensčino zloglasni Prešernov Abecednik. Ako bi bili uvedli »fibel«, bi bil še ta skromni ostanek slovenščine izginil iz koroških šol. Ker je delovalo v

Podjuni kolikor toliko narodno strpno ali pedagoškim načelom bolj dostopno učiteljstvo, se je z uvedbo knjige Tumlriza obrnilo v zadnjih letih na bolje. V ostalih okrajih so se sicer za druge predmete iskala nova boljša pota in metode, a jezikovni pouk na utrakvističnih šolah, sramotni, vsemu zdravemu razumu v obraz bijoči madež v očeh koroških šolnikov ni našel milosti. Kaj pedagogika — germanizirati je bil namen šole; saj mi je to nadzornik pripoznal v obraz ter primerjal naše šole s poljskimi na Poznan-skem!

Slovenščina kot predmet na višji in srednji stopnji bi se bila imela poučevati po tri ure na teden, a te so bile nastavljene na koncu pouka, ko je otroška duša utrujena in izmučena ter manj dovzetna. Za ta pouk so se morali starši zglastiti in ga zahtevati — potem je bil pouk za te otroke obvezen, a samo na papirju. Če se je tudi zaradi agitacije kakega narodnozavednega Slovenca moralo uvesti slovenske ure, je nemški, oziroma nemščinski učitelj pri pouku prignusil slovenščino otrokom tako, da so skoraj začeli izostajati. — Pouk je skoraj zaspal. Vrhutega je izgledalo posedanje Slovencev v šoli po ostalem pouku, kot bi bili za kazen zaprti. Umljivo je, da materinski jezik že deca ni ljubila, saj ga je učitelj često označil kot lep svetoven jezik in nemški narod in kar je nemško kot prvo in najboljšo na svetu.

Kako to, da je zabredlo učiteljstvo tako daleč? V prvi vrsti je sledilo to iz neznanja slovenskega jezika in mržnje do njega; v drugi vrsti celo do mozga nestrpnost nemškonacionalno javno mnenje in slednjič slaba plača na emi in mastne podpore in nagrade za germaniziranje na drugi strani. Strastni učitelji so se spozabljali tako daleč, da so izdajali slovenski deci prepovedi občevati med seboj v prostem času v slovenščini; prestopki te prepovedi so se kaznovali često s klofutami in zapiranjem ali drugače.

Omeniti moram še takoiimenovane »nemškozovane šole« (deutscherklarte), ki so stale v močno germaniziranih slovenskih krajih; na teh se slovenščina sploh ni smela poučevati.

V svrhu razumevanja položaja, v katerem se je nahajalo slov. kor. učiteljstvo in zagrizenosti nemških in nemščinskih kolegov, podajam še nekaj ilustracij o nadzornikih.

Tovarišu M. je očital nadzornik S. razposojevanje njegove knjižnice, ki je privatna last. Drugemu tovarišu naroča nadzornik uvesti nemško molitev in nemški pozdrav. Mlad zaveden učitelj se seveda za dani ukaz ne zmeni; pri sledečem drugem nadzorovanju mu zapiše nadzornik v protokol: »Se ne pokorava ustnim naročilom« ter zapiše red: komaj zadostno! Tega reda se omenjeni učitelj ni mogel znebiti leta in leta, čeravno mu je moral nadzornik pripoznati pri vsakem nadzorovanju, da je izboren pedagog in izvedenec v metodi. Poleg značaja je moral pač vsak slovenski učitelj razpolagati s precejšnjim kosom trme, da se ni uklonil vsestranskemu pritisku.

Iz vsega tega si moremo tolmučiti močno napredovanje germanizacije na Koroškem. Malokateri učenec je bil ob svojem izstopu iz ljudske šole zmognel pisati slovensko pismo ali čitati knjigo ali liste, saj so učenci često že v tretjem šolskem letu pozabili latinico posebno pa slovenske črke. Kar se je rešilo, se imamo zahvaliti pretežno slovenski duhovščini, ki je z rabo slovenskih knjig za krščanski nauk rešila, kar se je rešiti dalo! (Dalje.)

Iz naše organizacije. Skupne zadeve.

Iz naše Zaveze.

Predsednik Zaveze je odposlal regentu Aleksandru v Beograd ta-le brzojav:

Regent Aleksander
Beograd.

Zaveza jugoslovanskega učiteljstva v Ljubljani pošilja na prvi narodni praznik prvemu sinu Jugoslavije vdane pozdrave! Živel regent Aleksander! Živelo bratsko srbsko učiteljstvo! Živelo združeno in zedinjeno jugoslovansko učiteljstvo! Živela Jugoslavija! S prosveto k svobodi!

L. Jelenc, predsednik.

Kataster šolstva in učiteljstva.

Pole za kataster šolstva in učiteljstva so že vse razposlane. Ker bo s končno sestavo obeh katastrov obilo dela, ki ga je treba nujno izvršiti, prosimo vsa šolska vodstva in vse učitelj-

stvo, naj pole takoj izpolni ter jih vrne po potu, kakor je naznanjen na pojasnilu, priloženem vprašalnim polam!

Vodstvo Zaveze.

Vsemu našemu učiteljstvu na zasedenem ozemlju.

Na ozemlju, ki so ga zasedli Italijani, silijo ti novi in začasni gospodarji naše učiteljstvo, naj se jim pokorava in naj se vda njihovim zahtevam in zakonom. Nad našim učiteljstvom torej visi pritisk višje sile, ki ji v pre mnogih primerih ni mogoče odbegniti, zlasti v slučajih ne, kjer imajo tovariši žene in otroke. Kakor smo pozvedeli, tudi Narodna vlada SHS v Ljubljani ne bo štela nikomur v krivdo, kdor se vda sili razmer, ker ne moremo od nikogar zahtevati, da bi drvel v lastno nesrečo. Narodna vlada pa zahteva od vsakogar, naj poda pismeno izjavo, da ostane vsak vzlic vsemu pritisku v tej prehodni dobi zvest Jugoslaviji, ki ji hoče zopet služiti, ko nastopijo normalne razmere in zapuste Italijani naše kraje. Seveda je težko in nevarno pošiljati take izjave v Ljubljano. Treba je velike previdnosti, zakaj vsaka prenenaglenost bi bila lahko plačana najmanj z internacijo. Take izjave je mogoče k nam poslati le po zaupnih osebah, ali pa jih naj prizadeti dačo v varstvo zaupnim osebam v domačem kraju. Glavno pa je, da vsakdo zvestobo Jugoslaviji zapiše globoko in neizbrisno v svoje srce.

Vodstvo Zaveze.

Društvene vesti.

+ **Iz Deželnega slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani.** Nekatera predsedstva okrajnih učiteljskih društev na Kranjskem še do danes niso poslala blagajniku Deželnega slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani članarine za leto 1918, ki znaša za vsakega člana po 1 K. Prosimo tovariše, naj store vsi svojo dolžnost, da moremo tudi mi poravnati svoje račune!

+ **Učiteljsko društvo za konjiški okraj** je zborovalo dne 28. novembra t. l. v Konjicah. Bilo je to prvo zborovanje, odkar se je izvršil velehistorični državni preobrat. Udeležba je bila naravnost sijajna. — Z navdušenimi besedami je slavil preds. tov. Bobič vstajenje Jugoslavije, poudarjal važnost naših stanovskih organizacij v mladi svobodni državi ter navduševal tovariše za skupno delo v prid šoli in našemu stanu. Prečitali in pogovorili so se nato razni došli dopisi, med njimi dopis Zveze glede prispevkov za učiteljski vojno pomožni sklad. Pri tej priliki se je za ta sklad nabrala precejšnja vsota. — O delegacijskem zborovanju Zaveze je poročala tovarišica Pleškova. Poročilo je bilo temeljito in zanimivo. Ista je kot blagajničarka tudi poročala o stanju društvene blagajnice. Iz tega poročila je razvidno, da je imelo društvo v preteklem letu 75 h stroškov in 385 K dohodkov. Ker še niso plačali vsi člani članarine, še društvo ni moglo odposlati določenih zneskov Zavezi, Zvezi in Lehrerbundu. Tovariš predsednik se ji je za obojno poročilo, kakor tudi za vzorno izvrševanje blagajničnih poslov zahvalil. — Nato je podal tajnik tov. Golež obširno poročilo o stanju in delovanju našega društva v preteklem društvenem letu. Iz tega poročila so navzoči razvideli, da je naše društvo kot član vrhovne organizacije vestno in v polni meri izpolnjevalo svoje dolžnosti v prid slovenskemu šolstvu in slovenskemu učiteljstvu. Za poročilo in za izvrševanje tajniških poslov mu je izrekel tov. predsednik zahvalo in priznanje. — Pri volitvah, ki so se nato vršile, je bil soglasno izvoljen sledeči odbor: Ferdo Bobič, predsednik; Anton Brumen, podpredsednik; Fran Golež, tajnik; Marija Pleškova, blagajničarka; Ljudevit Petrič, knjižničar; ga. Mravljakova, Serajnik in Bregant, odborniki; Keržič in Mravljak, pregledovalca računov. — H koncu je bil sprejet predlog tov. Goleža, ki se glasi: Z ustanovitvijo Jugoslavije skoraj gotovo naš boj za kruh ni končan. A v tem boju bomo navezani popolnoma sami nase. Treba je torej, da se še tesneje združimo, zakaj le v slogi je moč. Vsak učitelj, vsaka učiteljica naj bo član organizacije. Vsak šolski vodja naj skrbi, da bo vsak učitelj, vsaka učiteljica član društva. Imena tistih, ki nočejo pristopiti, se naj objavijo v našem glasilu! S tem je bil dnevni red izčrpan in tovariš predsednik je zaključil zborovanje, zahvaljujoč se tovarišem za mnogoštevilno udeležbo.

Gol.

+ **Kozjansko učiteljsko društvo** je zborovalo dne 5. grudnia 1918 na Pilštanju. Krasen, ganljiv je bil pozdrav predsednika vsem navzočim članom, pozdravil nas je prvič v Jugoslaviji. Zbujal in opominjal je prisotne, češ, da bo treba

napeti vse sile, da bo treba dosti truda in napora k lečenju skelečih ran, ki nam jih je zadalo robstvo in tlačanstvo, preden smo dosegli zlato svobodo — nam ljubljeno Jugoslavijo. Posebe pozdravlja bojevnikove tov. Volavška, tov. Serbaki in tov. Cirila Hočevarja, ki se bode odslej z nami vred boril za človeški ideal. — I. Zapisnik zadnjega zborovanja se odobri. II. Naznanijo se važni dopisi, ki jih je društvo prejelo. III. Nekaj o našem narodnem šolstvu. Poroča tovariš predsednik Grmovšek. Izvleček sledeč: 1. Učiteljstvo kozjanskega okraja, zbrano na svojem društvenem zborovanju dne 5. XII. 1918 na Pilštanju, odobrava odločni nastop Zavezinega vodstva v za devet povzdige našega narodnega šolstva ter soglašja z vsemi točkami Narodni vladi SHS predložene spomenice. Glede točke 4. naglašja s poudarkom, da zapuste z odpravo starega sistema vodilna mesta tiste osebe, ki so bile nositeljice tega sistema. Okrajne šolske nadzornike naj voli iz svojih vrst ljudskošolsko učiteljstvo potom Zaveze. 2. Pouk v nemščini naj se na naših narodnih šolah bodisi obvezno, bodisi neobvezno popolnoma opusti, pač pa se priporoča, da se uvede kot predmet srbohrvaščina. 3. Ker ina rešiti učiteljstvo mnogo važnih šolskih vprašanj, se prosi vodstvo Zaveze, da stori Narodna vlada, odnosno poverjeništvu za uk in bogočastje potrebne korake, da bodo čimprej sklicane okrajne učiteljske skupščine. 4. Da se izvrši združenje jugoslovanskega učiteljstva pod enim praporom, se poziva vodstvo Zveze slov. štaj. učiteljev in učiteljic, da to društvo razdruži ter poveri vodstvo skupne in enotne stanovske organizacije Zavezi. IV. Poročilo tov. tajnice je sledeče: 1. Članstvo: 28 rednih, 3 podporne ter 2 častna člana. 2. Društveni odbor. 3. V tekočem letu je naše društvo zborovalo trikrat in to: 14. III., 23. V. in 5. XII. 1918. Razentega so se udeležili skupnega zborovanja Kozjanskega in Sevniško-brežiškega učit. društva, vršečega se dne 27. V. 1918 v Rajhenburgu, tovariši predsednik Grmovšek in odborniki Krajinik in Potočnik. 4. Na Zvezinem deleg. zborovanju so zastopali društvo tov. Knaflič, Ivo Potočnik in tovarišica Bračičeva. 5. Navedeni so bili sklepi, ki so se sprejeli pri naših dosedanjih zborovanjih. 6. Društvo se je obrnilo brzojavno na štaj. namestnika, na ministrskega predsednika, na deželni odbor, pismenim potom pa na drž. poslanca dr. Jankoviča in dež. poslanca dr. Kukovca zaradi 100% dovolitve in izplačila vojnih draginskih doklad. Dogradili smo obrambni kamen za C. M. družbo ter pričeli graditi novega. 8. Nabrala se je precejšnja svota za učiteljski podporni sklad. V. Enoglasno se izvoli prejšnji odbor za leto 1919. Tov. Knaflič otvori sledečo debato: Zaveza jugoslovanskega učiteljstva blagovoli predlagati naučnemu odd. Narodne vlade SHS v Ljubljani sledečo odredbo: A. Notranja oprema narodnih šol. Na prednji steni vsake učne sobe se naj pritrdi slovenska, hrvaška in srbska trobojnica (belo-modra-rdeča, rdeče-belo-modra, rdeče-modro-bela). Skupina teh sestav ni samo ličen okras vsake šolske sobe, temveč tudi prav primerno učilo za spoznavanje jugoslovanskih narodnih barv ter najlepšo ponazorilo najožje sorodnosti treh jugoslovanskih narodnih plemen in državnost SHS. Njihov pomen se naj v šolskem letu 1918/1919 vsak teden, pozneje pa mesečno v pouku ponavlja, da pređe njihovo poznavanje in pomen deci v meso in kri. B. Učne knjige: Nujno potrebno je, naj se vse učne knjige predelajo v tem smislu, da se bo v njih nahajala tako prirojena učna tvarina, da se bo z njo vzbujala in gojila v srcu mladine ljubzen do Slovanstva sploh ter do Jugoslovanstva posebe. Med drugim se naj nahaja v njih sledeča učna tvarina n. pr.: »Zakaj smo Jugoslovani?« V. l. in II. razredu krajše, n. pr.: Rojen sem bil v... Oče in mati mi govorita slovensko narečje, tudi jaz govorim od rojstva to narečje. Moje slovensko narečje je del jugoslovanskega jezika. Sem torej Jugoslovani. Tudi naši bratje Hrvati in Srbi so Jugoslovani. Govorijo podobno narečje kakor mi. Slovensko in srbohrvaško narečje tvori skupaj jugoslovanski jezik. Z ozirom na veliko sorodstvo slovenskega narečja s srbohrvaškim se naj čtivo v naših učnih knjigah kolikor največ mogoče bliža srbohrvaškemu narečju. V ta namen se naj vsaki učni knjigi doda na koncu abecedni besednjak sorodnih izrazov, n. pr.: Plavati = plivati, igrati = svirati, volk = vuk, volčji = vučji, število = broj itd. C. Petje. V vseh narodnih šolah se naj razen drugih domorodnih, narodnih, domoljubnih pesmi poje tudi jugoslovanska himna: »Ljuba

naša domovina», »Kje dom je moj?«, »Naprej zastava Slave!«, »Hej Slovani!« itd. Zaradi enotnosti po vsej Sloveniji se naj naredi napisi na šol. poslopjih z naslovom: »Narodna šola« ter ne več »Ljudska šola«. Istotako se naj glase pečati šol. vodstva, n. pr.: Šolsko vodstvo narodne šole SHS v . . . VII. Slučajnosti: Učitelstvo Kozj. okr., zbrano dne 5. dec. 1918 na Pilištanju, pozdravlja iskreno pridobitev in zdinjenje Srbije, Črne gore in vsega ostalega etnografskega ozemlja SHS v eno edinstveno državo ter priznava že vnaprej vsako državno obliko, ki jo bo določila narodna konstituenta, torej tudi srbsko monarhijo pod sedanjo dinastijo. Sprejme se soglasno predlog Ivo Volavška: »Zaveza naj stori pravočasno potrebne korake pri Narodni vladi, da nam nakaže za bodoče leto drag. doklado, ki bi naj bila vsaj v isti višini, kakor je bila vojnodrag. doklada za leto 1918. To veljaj kot provizorij, dokler ne bodo nakazane enotne plače«. Prihodnje zborovanje se vrši v bodočem letu v Kozjem, dan določi tov. predsednik sam.

Cilka Vrečkova, tajnica.
+ Zveza slov. učiteljev in učiteljic na Štajerskem poziva še enkrat vse učitelstvo, da stori svojo dolžnost ter plača določene onstotke od voj. draginske doklade v Učit. vojni pomožni sklad, ker to je bil sklep delegacijskega zborovanja, ki se mu moramo vsi pokoriti. Nekatera društva so vposlala vsote do 600 kron, druga nič. Ako je mogoče doseči v nekaterih okrajih take uspehe, zakaj ne povsod? Na delo tedaj in poravnajte, kar ste dolžni! — Odbor.

Kronika.

== Narodni praznik Jugoslavije. Za popularizacijo in svečano proslavo zgodovinskega dogodka ujedinjenja naroda SHS odreja predsedništvo Narodnega Vjeća sledeče: 1. Dan 1. december se proglašja za narodni praznik. — 2. Ta praznik se bo tekočega leta zaradi prometnih neprilic praznoval izjemoma dne 14. in 15. decembra. — 3. V soboto, 14. decembra, se praznuje v vseh šolah, tako da bodo povsod predavanja o znamenitosti in sreči narodnega zedinjenja edinstvene države SHS. — 4. Zvečer istega dne se mora potom vojaških oblasti odrediti, da se vrše tamkaj, kjer se nahajajo vojaške posadke, svečani obhodi z godbo. Priporočijo se privatni iniciativi društev, da tega ali naslednjega dne prirede svečane akademije, narodne skupščine, svečane gledališke predstave ali slično, da se na ta način široki sloji seznanijo z dogodkom. — Dne 15. decembra naj se oblasti sporazumejo z verskimi predstojniki, da se dogodek proslavi v cerkvah z molitvijo, s svečanim Te Deum in z blagoslovom. — 5. Čitanju adrese Narodnega Vjeća in odgovora regenta Aleksandra med službo božjo morajo prisostvovati vsa oblastva in šolska mladina. Narodna društva naj se pozovejo, da se korporativno z zastavami udeležijo službe božje. Vojaškim oblastvom naj se naroči, da ta dan prirede svečano paradno. — 6. Zvonovi naj zvone, in na sedežu vlad naj se izstrelji iz topov 101 strel. Na vseh javnih in po možnosti na zasebnih poslopjih naj na dan proglašanja tega dogodka vihrajo slovenske, hrvatske in srbske zastave. — 7. Priporočajo se, da pošljejo vlade vsem župnim uradom, vakufstvom, mearinskim poverjeništvom itd. in vsem šolam brzojavno okrožnico, v kateri naj bo kratek življenjepis dinastije Karadžordževićev in njihove zasluge za ujedinjenje naroda. Omeni naj se tudi dosedanje delo naših prvoboriteljev za ujedinjenje naroda.

== Mohamedanci v Jugoslaviji. Naša država SHS šteje v vsem svojem obsegu okrog 1 in pol milijona mohamedancev.

== Šulferajnske šole na bivšem Štajerskem zapirajo. Iz Maribora poročajo: V Pekrah pri Mariboru in pri Sv. Lenartu v Slovenskih goricah so zaprli dve šulferajnski šoli.

== Položaj na Koroškem. Iz Celovca nam poročajo z dne 6. t. m.: Celovski mestni zastop se je preosnoval tako, da so k dosedanjam 21 nemško-nacionalnim odbornikom pritegnili 8 socialnih demokratov in 4 kršč. socialce. Socialni demokratje zahtevajo poleg drugega, da se oddajajo po šolah učila brezplačno in da se preskrbi ubožnim otrokom južina. Beljačanom se je med vojno potrebno zdelo s posebno tablo na tamkajšnji gimnaziji ovekoveti spomin, da je v tistih prostorih bivalo poveljstvo 10. armade. Splošno je znano, da so ta spomin prav po svoje ovekovečili razni generali in drugi častniki. Sedaj pa bodo omenjeno spominsko tablo odstranili, a spomin na »slavne čine« uniformiranih krvnikov in postopačev ostane!

== Volitve v višji šolski svet so prišle tako nepričakovano, da so napravile zmedo. Odlok okrajnega šolskega sveta je zahteval nujno glasovnice, zato so nekateri volili kar na slepo. Drugi smo malo počakali, dobili od štajerske Zveze poziv in se temu pozivu odzvali. Ko so bile glasovnice oddane, šele zvemo iz časopisov naše prave kandidate. Jako mnogo glasov bo cepljenih. To v pojasnilo. — Pomislek pa imamo proti načinu volitve. Šolski vodja lahko za vse podrejeno učitelstvo izpolni, oziroma izpremeni glasovnice, ne da bi ga kdo lahko kontroliral. — Zaradi te možnosti seveda ni treba biti šolskim vodjem užaljenim, kaj takega storiti so sposobni pri nas le kaki trije. — Upam in želim, da bo vkljub temu uspeh volitve tak, kakor ga hočemo imeti!

== S starim sistemom morajo pasti tudi glavne opore tega sistema! To naj bo prva in zadnja beseda učiteljskih zastopnikov v višjem šolskem svetu! — Za Kranjsko so se že imenovala nekatera imena, za Štajersko še ne, in prav nam je tako! Saj so znani javnosti, pozna jih vsak učitelj in skoraj vsak drug izobraženec. Vprašajte, kogar hočete za nadzornikemškarje, vsakdo vam jih našteje; najslabši je isti, ki se je sedaj poslovenil; vprašajte, kogar hočete, kdo je med učitelstvom na najslabšem glasu, vsakdo vam ga imenuje. Proč z njimi! — Učitelstvo mora dobiti zadoščenje, da ne izgubi vere v pravičo, da gre zopet z veseljem na delo.

== Prekmurški Slovenci. Vsemu civilizovanemu svetu je znano, kako ravna Madžari z medjimurškimi Hrvati, da jih hočejo namreč uničiti z ognjem in mečem. Ravno tako ravna Madžari tudi s prekmurškimi Slovenci, ki prebivajo v zapadni Ogrski med Muro, Krko in Rabo. Teh Slovencev je sedaj še okoli 100.000 in žive kompaktno. Doslej so imeli le eno samo ljudsko šolo, sicer pa so bili prepuščeni popolnoma samim sebi, večinoma niso zaradi pomanjkanja šol znali niti pisati niti čitati. Razen malega števila madžarskih židovskih trgovcev in učiteljev ni v njih vaseh nobenega Madžara. Zadnje čase so se Madžari trudili, da jim vzamejo njih jezik iz cerkve, toda Slovenci so se odločno uprli, kar je dalo povod za nove persekucije. Duhovništvo je v tesni zvezi z narodom in ga tudi v težkih časih ni zapustilo, dočim so bili učitelji, ki so učili po madžarizatoričnih šolah, vzgojeni v madžarskem duhu; te odpadnike je odgojevala čakovaška preparandija. V vsem Prekmurju so našli 18 katoliških in 7 protestantskih občin. Vsa prosveta med ljudstvom pa ima dandanes čisto verski značaj, in poleg Mohorjevičev knjig čita ljudstvo le še molitvenike. Duhovniki izdajajo svoj slovenski časopis. Sicer pa je to slovensko prekmurško ljudstvo jako marljivo. Bavi se povečini s poljedelstvom, pa tudi z obrtništvom in trgovino. V geografskem in gospodarskem oziru je v tesni zvezi s štajerskimi Slovenci. Njegovo gospodarsko središče je Radgona. Madžari imenujejo prekmurške Slovence Vende in jih prepričujejo, da so neko staro madžarsko plemo. — Prekmurški Slovenci so narodno zavedni in so se odločili za Jugoslavijo. To svojo željo so izrazili v posebni izjavi, ki se glasi: »Od vseh Slovencev pozabljeni in zapuščeni, in tudi našim najbližjim sosedom nepoznani ogrski Slovenci se izrekamo za jugoslovansko deklaracijo, da s tem svetu pokažemo, da nas madžarska povodenj še ni poplavila in da se čutimo dovolj močne, otresti se madžarskega jarma, ki nas je gnjavil stoletja in stoletja! . . .« V Jugoslavijo bodo sprejeti tudi tri prekmurški Slovenci, kjer se bodo lahko svobodno gibali in se dvignili iz dosedanjega kulturalnega in političnega mrtvila.

== Ravateljstvom srednjih šol in okrajnim šolskim svetom. Glasom odredbe predsednika Narodnega Vjeća v Zagrebu se proglašja v svrhu popularizacije in svečane proslave zgodovinskega dogodka ujedinjenja naroda SHS dan 1. decembra za narodni praznik. Ta praznik se bo tekočega leta zaradi prometnih neprilic praznoval izjemoma dne 14. in 15. decembra. Za slovesno obhajanje tega spominskega praznika se za vse šole v območju Narodne vlade SHS v Ljubljani ukazuje naslednje: Dne 14. decembra, ki bo dni pouka prost dan, se udeleži mladina po vseh šolah s celokupnim učitelstvom posebne skupne zahvalne službe božje. Pri službi božji se prebere mladini adresa Narodnega Vjeća in odgovor Njegove kraljeve visokosti regenta Aleksandra. Po službi božji se zbere mladina s svojimi učitelji v šolskih prostorih, kjer se ji skupno ali po posameznih razredih — pojmovanju primerno — raztolmači slavnost in vzneseno pojasni zgodovinski dogodek ujedinjenja troimenega naroda

države SHS. Priporočajo se, da se ob tej slavnostni priliki poda mladini kratek življenjepis dinastije Karadžordževićev ter opiše njihove zasluge za ujedinjenje naroda. Omeni naj se tudi dosedanje delo naših prvoboriteljev za to ujedinjenje. — O poteku slavnosti pričakuje poverjeništvu za uk in bogočastje obširnejši poročil. — Poverjenik za uk in bogočastje.

== Jugoslovanski in češki slušatelji živnozdravnške visoke šole na Dunaju — izključeni. Češko-slovaški tiskovni urad poroča z dne 7. t. m.: Visokošolski odsek nemških dijakov na dunajski živnozdravnški visoki šoli je sporočil jugoslovanskim in češkim slušateljem, da morajo bezpogojno zapustiti živnozdravnško šolo, in sicer do 5. decembra popoldne. Dunajski »Abend« komentira korak nemškega visokošolskega odseka s sledečo pripombo: Ta sklep razodeva malo umevanja za veliko in težko dobo, ki v njej živimo, še bolj nerazumljivo je, da se vodstvo šole ni temu sklepu uprlo. — Kakor poroča imenovani list, so dijake s silo odstranili.

== Kako so nas sleparili! Nemški admiralski štab je ponovno javljal, da so izgube naših podmornikov manjše kot pa nove gradbe teh čolnov. Govorili so neprestano o bajni množini podmornikov, ki jih imajo centralne države, in da lahko drže z njimi vse ententno brodovje v Šahu. Kdor je na pr. videl razne pomorske karte, se je moral čuditi sliki, ki so na njej poplavljali ti čolnari vsa angleška in francoska morja kar najbolj tesno. To je bilo nesramno sleparstvo, ki je prišlo sedaj na dan. Nove gradbe so komaj krile izgube, in ako bi bila zašla Nemčija z entento v pomorsko bitko, bi doživela strahovit poraz. — Kakor vidimo tudi iz tega primera, je vse povečevanje in zmagovanje centralnih držav slonelo na samem sleparstvu. Od krvavega začetka do najžalostnejšega konca so samo sleparili, ubijali ljudi in uničevali imetje. Sleparstva so odkrita, sleparji in krvniki pa čakajo — sodbe in povračila!

== Slovanski dijaki na zagrebškem vseučilišču. Poverjeništvu za uk in bogočastje je predložilo Narodni vladi načrt za pomožno akcijo, kako naj se omogoči slovenskim dijakom študiranje na zagrebških visokih šolah. Načrt je v glavnih potezah sledeč: Ustanovi se kolegij, v katerem se sprejme kakih 300 dijakov na hrano in stanovanje. Hrvatska vlada je obljubila, da prepusti v ta namen artiljerijsko vojašnico. Po informacijah pri vseučiliški kvesturi kot upravitelji dijaške menze v Zagrebu bi veljala dnevna prehrana za osebe približno 5 kron. Dijaki bi plačevali stroške deloma sami, deloma bi bili oproščeni polovično. Organizacija kolegija se poveri posebnemu dobroduelnemu odboru, ki bi zbiral prispevke po Jugoslaviji, zlasti po Sloveniji. Kolegij bi podpirala Narodna vlada z znatno vsoto, ki bi pokrila stroške, v kolikor bi ne bili kriti s prispevki dijakov in dobrotnikov. Poverjenik za uk in bogočastje je dobil naročilo, naj izdela v smislu tega načrta vse podrobnosti, da se ideja oživotvori že v januarju 1919. — Narodna vlada bo podpirala tudi dijaštvo, ki mora študirati na drugih visokih šolah.

== Čehi so odpravili plemstvo in druge nazive. Na seji narodne skupščine v Pragi so sprejeli zakon o odpravi plemstva, nazivov in redov. Zakon določa, da se odpravijo redi, plemstvo in vsa iz teh izvirajoča prava. Vsi nazivi, v kolikor so se podeljevali v odlikovanje, niso več veljavni. Veljavni pa ostanejo nazivi doktor in inženir — ter vsa v velikih šolah podeljena odlikovanja, na primer častni doktor. Bivši plemiči ne smejo dodajati svojemu imenu častnega priimka ali plemstvo označujočega dodatka. Meščani republike ne smejo pravnovneljavno sprejemati nobenega odlikovanja v inozemstvu. Zakon so sprejeli brez debate v vseh branjih.

== Pozdrav Narodne vlade regentu Aleksandru. Narodna vlada SHS v Ljubljani je poslala dne 4. decembra t. l. regentu Aleksandru sledeči brzojavni pozdrav: »Njegova kraljeva Visokost, regent Aleksander, Belgrad. Narodna vlada SHS v Ljubljani pozdravlja z iskrenim navdušenjem državno ujedinjenje vseh Srbov, Hrvatov in Slovencev pod regentstvom Vaše kraljeve Visokosti. Načela svobode, bratstva in prave demokracije, izražena in naglašena v proklamaciji Vaše Visokosti, so nam dragoceno poročstvo srečnega razvoja in lepe bodočnosti troedinega naroda. Še posebno vdano zahvalo se usojamo pa sporočiti za blagotnost in tolažilno obljubo najodličnejše branitve vsega etnografskega ozemlja SHS, zlasti tudi na naši severni in zapadni meji, kjer naši bratje prenašajo sedaj

po vsem štiriletnem vojnem trpljenju gorje neznosnega nasilstva okupacije. Živeli jugoslovanski Trst, jugoslovanska Goriska in Istra! Bog blagoslovi ujedinjeno Jugoslavijo! Bog čuvaj kralja Petra in regenta Aleksandra! — Narodna vlada SHS v Ljubljani. — Pogačnik, predsednik.

== Podpore vseučiliščnikom na inozemskih vseučiliščih. Medicinci v petem ali drugih poznejših semestrih, agronomi, tehniki, veterinarci in eksportni akademiki, ki ne morejo študirati v Zagrebu ali Belgradu, temveč so primorani, da v Pragi ali na drugih inozemskih vseučiliščih prično ali nadaljujejo študije ter so brez sredstev, naj se zglase s pravilno opremljenimi vlogami pri poverjeništvu za uk in bogočastje v Ljubljani zaradi podelitve podpore. Poverjeništvu za uk in bogočastje mora dobiti pregled o dijaštvu, ki mu nujno treba podpora iz sredstev NV v Ljubljani. Opozarjamo pa, da NV more podeljevati podpore le zares brezredstvenim dijakom, ki se vrhutega izkažejo z uspešnimi izpričevani in dokumenti. Poverjeništvu za uk in bogočastje se bo pri podeljevanju podpore omejilo na take prošle, ki se brezdvomno posvečajo študijam na inozemskih fakultetah.

== Vpisovanje v zimski semester. Poverjeništvu za uk in bogočastje v Ljubljani pripravlja vse, kar je mogoče, da sporazumno s poverjeništvom za uk in bogočastje v Zagrebu oskrbi še ta mesec slovenskemu dijaštvu stanovanje in hrano v Zagrebu. Vpisovanje v zimski semester se vrši še do Novega leta. Dijaki vseh strok ne izgube zimskega tečaja, če se do Novega leta s pravilno opremljenimi vlogami prijavijo dotičnemu dekanatu. V poštev pridejo vsi pravniki, vsi bilozofje in medicinci prvih štirih semestrov. Predavanja se prično 9. januarja nastopnega leta.

== Vseučilišče v Zagrebu. Predavanja na vseučilišču v Zagrebu se prično dne 8. januarja 1919. Prvotno je bil začetek predavanj napačno napovedan za dan 8. decembra t. l.

== Jugoslovanski Sokol. Iz Osjeka poročajo: Zastopniki hrvatskega in srbskega Sokola so imeli posvetovanje, ki so na njem sklenili, da se združijo v eno enotno društvo »Jugoslovanski Sokol«. Izdan je bil poziv na vsa društva v hrvatskih mestih, kjer obstoji hrvatski in srbski Sokol, naj se združijo vsi v eno jugoslovansko sokolsko društvo.

== 900.000 ameriških Jugoslovancev az pravice Jugoslavije. Ameriški listi poročajo iz San Franciska: Tukajšnji Jugoslovanci so sklenili pridružiti se akciji 900.000 Jugoslovancev v Zedinjenih državah in naprositi predsednika Wilsona, naj se na mirovni konferenci zavzame za pravice Jugoslovancev. Naprositi ga hočejo tudi, da se zastavi za njihovo svobodo in za njihove pravice do morja.

== Italijani prepovedujejo hrvaščino. Iz Veličega Lošinja poročajo: Italijani so prepovedali v tukajšnji župni cerkvi hrvatsko bogoslužje, hrvatske pridige in hrvatske molitve ter zahtevali, da se morajo vršiti vsi cerkveni obredi v italijanskem jeziku. Prepovedali so nadalje slovenske znake in izobešanje hrvatskih zastav. Internirali so skoraj vse vplivnejše prebivalce, češ, da so hoteli svečano pozdraviti francosko torpedovko, ki so jo pričakovali v Lošnju. Internirance so odvedli v Pulj. Italijanske oblasti so zaprle tudi Čitalnico ter Ciril-Methodovo šolo in otroški vrtec v Velikem Lošnju.

== Zaprtje hrvatske šole. Listi poročajo iz Pulja, da je trdnjavski poveljnik podadmiral Cagni zapovedal zapreti vse za vojne ustanovljene šole. Na ta način je sedaj zaprtih dvanajst hrvatskih šol, ki so jih bili Hrvatje s trudem priborili od bivše avstro-ogrske vlade.

== Narodni praznik. Ljubljanski knezoškofijski ordinarijat je odredil, da bo dan 1. december v spomin in proslavo ujedinjenja države SHS cerkveni praznik, ki naj se ga slovesno praznuje. Letos naj se ta spominski dan praznuje v nedeljo, dne 15. decembra, s slovesno mašo. Med bogoslužjem naj prečitata proglas Narodnega Vjeća in odgovor regenta Aleksandra ter naj se vernikom pojasni pomen tega zgodovinskega dneva. Maši naj prisostvujejo oblasti, korporacije, šolska mladina itd.

== Izprememba v Nemčiji. Iz Hamburga poročajo, da so v šolah odpravili pouk v krščanskem nauku in vse verske vaje.

Polemika.

Kulturna izobrazba narodov nekdanje Avstrije.

Štev. 281. »Napreja« z dne 7. t. m. objavlja pod gorenjim naslovom nastopno poročilo: